

TAVASZI SZONÁTA

Bächer Mihály és Bächer Anna

Első tétel

Amit most készülök írni, régóta érlelődik bennem. Amibe én beleszülettem, vitathatatlanul Apám volt a vezéregyénisége, csapatkapitánya. Becézhetem én akárhogy is, egyszerűen tény, hogy lenyűgözően erős egyénisége predesztinálta erre az elsőségre, még akkor is, ha tudatosan ezzel sosem élt. Már csak azért sem, mert anyám legalább ilyen fajsúlyos személyiség volt... Ezért is volt olyan nagyon jó felnőni köztük, látni, tapasztalni, eltanulni, hogy az igazán „nagyok” nem egymást akarják kisebbiteni, hogy magukat nagyobbak tarthassák, és pontosan tudják, hogy a kölcsönös tisztelet, megbecsülés, egymás elfogadása, elismerése lehet csak egy hosszú együttműködés alapja. Márpedig a házasság egy abszolút művészlélek és egy mérnökember között, még a szerelem és szeretet segítségével is bizony kőkemény munka, nagyon erős, tudatos szövetség, ami azon a bizonyos együttműködésen alapul. Sokszor és sokat fogok még róluk írni, mert hiszem, ez az együttműködés – minden más szövetség és társulás alapja is. Hátha vannak olyan tanulságai a mi családukban szorgalmasan gyakorolt együttműködésnek, amik talán másnak is lehetnek átgondolásra érdemesek.

Alakulgat egy elég pontos koncepció erről a könyvről, úgy remélem minden új történet is megtalálja majd helyét a már meglévő történetek között, vagy előttük, esetleg utánuk...

A mai történet aktualitását a mellékelt zenemű címe adja. Tavaszi szonáta... Hetek óta készülök, hogy megírjam ezt a mesét, sokszor meghallgattam a felvételt, magamban fogalmazgattam a mondatokat, de mégis, igen nehezen fogtam neki...

Nálunk szülői mánia volt, hogy a gyerekek mindent a saját erejükből érjenek el. Minden segítséget megkaptunk otthon ahhoz, hogy tanulhassunk, dolgozhassunk, de az érvényesülésben nem segítettek. Soha. Így nem kerültem be anno 11 évesen a Zeneakadémia fiatal tehetségek részlegére, pedig apám már akkor is vagy húsz éve ott tanított, és aztán így kerültem friss diplomásként egy zeneiskolába, alsó fokra tanítani, pedig, ha valami kiderült főiskolai tanulmányaim során, akkor az az volt, hogy a pedagógiai érzésem átlagon felüli. Így igazán nyugodt lélekkel elmondhatom, hogy tényleg a magam erejéből, és igen változó szorgalmából értem el azt, amit a zenei pályán elértem. Tanítottam alsó, közép és felsőfokon, legtöbb ideig egyszerre mindhárom szinten. Voltam a Tanárképző Főiskolán gyakorlóvezető tanár, aki a leendő tanárokat tanítgatja, és eleinte rendszeresen koncerteztem is.

A tanítás minden szakaszát és percét imádtam. Szerettem a növendékeimet, hol tyúkanyó, hol anyatigris voltam, ha róluk volt szó, és szerintem pont elfogadható mértékben voltam elfogult velük. Úgy csináltam, ahogy szülőként is jónak gondolom. Szemtől - szemben, akár kíméletlenül is őszintén kommunikáltam a növendékeimmel, de másokkal szemben mindig hozzájuk voltam lojális, nem a kollégáimhoz. Én ismertem őket, a problémáikat, azokat a folyamatokat, amikben éppen benne voltunk, amin dolgoztunk. Mindig is illetéktelen, öncélú kukkolásnak tartottam a vizsgákat. Hosszú, évekig tartó fejlődési időszakokat nem lehet reálisan mérni negyedórák alatt, főleg nem, ha valaki lámpalázzal, önbizalomhiánnyal, kishitűséggel, esetleg a képességeire a szakma által rásütött billog súlya alatt nyomorodva éli fiatal és még nagyon is befolyásolható életét, ráadásul hosszú évek óta... De nem kalandozom el, a tanítás témája majd szintén megtalálja a maga helyét a mesék között...

Amennyire a tanítás mindig boldogság volt az életemben, még a nem mindig ideális körülmények ellenére is, a hegedüléssel már sokkal több nehézségem volt. De e téma felé sem teszek kiruccanást ebben a mesében. Most a hegedűs létem fénypontjáról fogok írni.

Iván bár elvégezte a zeneművészeti szakközépiskolát, amit konzinak szoktunk becézni – nem lett zenész. Zenész én lettem. Érthető lett volna, ha az én

pályafutásomba, munkámba, gyakorlásaimba szólt volna bele apám. De nem tette. Szinte sosem tette. Se pro, se kontra. Ahogy kritizálás nem volt, úgy dicséret sem. Körülbelül hétéves lehettem, amikor egy nagyobb vendégség volt nálunk, és valaki kérdezte hogyan haladok a zenei tanulmányaimmal. Misi – mert így hívtuk apámat Ivánnal – ott helyben fogadást ajánlott nekem. Azt mondta, ha eltávozom a szobámba, és húsz perc alatt megtanulok kotta nélkül egy egyoldalas darabot, kapok egy tízest. Érdekes dolog volt ez, mert nem voltunk sosem anyagi család, nem volt addig sem, utána sem, semmi ilyesfajta ösztönzés divatban, mégis rögtön elvonultam, megtanultam, eljátszottam, átvettem a pénzt, és sokkal később vontam le azt a következtetést, hogy a gyors tanulás, és a frissen tanultakkal való kiállítás a képességnek egyik darabja. Azt is utólag raktam össze a fejemben, hogy apám mennyire ismerte az adottságaimat, sosem mondta, sosem dicsért, de tökéletesen megbízott bennük, amikor a vendégség előtt fogadást kötött velem. Nem véletlen, hogy ennyire jól emlékszem a történetre, mert ez így maradt örökre. A ki nem mondott szavakat, érzéseket egy, az évek alatt szépen fejlődő antennával kellett megtanulnunk venni, aminek hasznosságát sokkal később fedeztem fel. Ez az antenna nagyon kifinomult az évtizedek alatt, és kitűnően működik a mai napig embertársaim felé.

Misi sosem mondta nekem, hogy szeret (ha mondta, annak már valami felhangja volt...), de soha, senki szeretetében nem voltam szinte azóta sem olyan biztos, mint az övében. Együtt töltött 33 évünk alatt, egyetlen egy hét volt, amikor nem beszéltünk egymással, majd belepusztultunk mindketten, de addig és azután – a kamaszkori kis lázadásoktól eltekintve – nem volt köztünk konfliktus, nem voltak csatározások, nem voltak fájdalmas esetek, szomorúságos történetek. Mondhatnám, hogy egy húron pendültünk, de sokkal jobban fedi a valóságot, hogy feltétel nélkül, és nagyon szerettük egymást. Pici koromtól határtalanul büszke voltam arra, hogy ő az apám, és szinte születésem percétől ő is büszke volt rám mindig és minden körülmények között. Akkor is, amikor nem voltam jó tanuló, akkor is, amikor nem gyakoroltam eleget, amikor csacsiságokat csináltam, és akkor is, amikor esetleg rossz döntéseket hoztam. Nem tudtam, nem tudhattam olyat csinálni, ami ezt a büszkeséget egy pillanatra is megingatta volna benne. Úgy érzem, a mai személyiségem alapja ez a töretlen és nagymértékű büszkeséggel teli szeretet, amivel nézni és látni tudott engem. Akárhányszor rám nézett, nézésével táplálta a lelkemet, mint egy kifogyhatatlan isteni forrás.

A hegedülésemmel kapcsolatos dolgaiban nagyon kevés alkalommal szólt bele. Az egyik alkalmat rögzítette a szorgalmasan vezetett naplóm tizennégy éves koromban:

„... Kénytelen vagyok megint írni. Misi teljesen megbolondult. Fel fogja hívni a L.-t, hogy nem megyek órára, mert nem gyakoroltam. A suliban megúsztam mindent. Épp most telefonál a L.-el. Misi esküszöm megőrült teljesen és ez botrány. Hogy ő így un, meg úgy un engem, de azért szeret. Azt se tudja mi bajom, nem is érdekli, de mindenféle hülyeségeket mond, hogy én ilyen életunt vagyok, meg olyan életunt. Hát azt, ha már éppen arról van szó, én is unom, hogy ő mindent félremagyaráz. Mindent, amit én hülyéskedek, ő komolyan vesz. De ő nem veszi észre magát abba, hogy most maga ellen beszél. Azt mondja mindig, hogy az embert el kell fogadni olyannak, amilyen. Hát én ilyen vagyok, erről nem tehetek, ő miért nem fogad el ilyennek? Őneki is van egy-két hibája. Pölö, hogy rájön az 5 perc. Lefogadom, hogy holnap már ott fog bocsánatot kérni, ahol tud. Mindig ezt csinálja. Nem találta meg a L.-t telefonon. Most be kell mennem reggel és meg kell mondanom, hogy nem készültem. Jó vicc. Azt mondja, hogy nekem is kell valamit vállalnom. Miért ő mit vállal? A Misi most olyan szülő, mint akármilyen más szülő: „addig, ameddig az én nevemet viseled, nem hozol rá szégyent!” Lehet, hogy Misinek az az elképzelése, hogy nekem csak az lehet probléma, amit ő, vagy az Eri csinál. Hát nem! Nekem lehet nagyon sok más bajom és van is, csak erről ő nem tud. Erről én nem tehetek. Most abbahagyom.”

„...Tegnap mégis voltam hegedűn és természetesen jól játszottam...”

A másik alkalommal a szobámban gyakoroltam, már bőven főiskolás voltam, amikor egyszer csak benyitott és megkérdezte, hogy nem alacsony-e az a fisz, amit éppen próbáltam lepkefogóval valahogy ráterelni a hegedű illetékes húrjára... Gondolom elég csúnyán néztem rá, és azt mondtam, hogy ha nem hallanám, nem kínlódnék ezzel az egy ütemmel már vagy fél órája. Harminchárom év alatt, ez a két eset igazán nem mondható túl gyakori beleszólásnak egy szülő részéről. Pedig természetesen mindig meghallgatott a növendékkoncerteken, a főiskolai vizsgákra is beült, ha lehetett, és ami feltétlen ünnepnapjai voltak zenei tanulmányaimnak – minden zongorával kísérhető darabot, hegedűversenyt, otthon szorgalmasan lekísért.

A sors különös kegyének érzem, hogy a legkiválóbb zongoristák voltak hajlandó néha kíséreni a vizsga és koncert műsoraimat, ami mindig nagy élmény volt, és

komoly segítség a tétre menő alkalmak előtt. Rémesen lámpalázás típus voltam, minden vizsga és koncert előtt szabályosan lebetegedtem. Lázam volt, ment mindenütt minden, ami mehetett kifelé belőlem, erőtlenül hevertem a lakás valamelyik pontján, és szinte csak a pódiumon tértem magamhoz az első tíz-tizenöt perc után. Szóval nem voltam az a kifejezetten CD-képes hegedűs, aki bármikor hibátlanul odateszi magát, és akkor finoman fogalmaztam. Ez apai örökség is. Misihez már a koncertjei előtt két héttel is csak óvatosan és teljesen semleges témákkal kapcsolatban volt érdemes szólni, olyan iszonyatos feszültségnek élte meg azt a felelősséget, amit ő a zeneszerző zsenikkel és a közönségével szemben érzett.

Persze amikor otthon kísért, ilyesmi nem zavart egyikünket sem. Apámnál voltak százszor jobban blattoló zongorista barátaim is, javarészt a növendékei. Például rögtön ott van gyönyörű szép leányom édesapja, akivel hosszú barátság után házasságra is léptem. Ő – ahogy azt mondani szokás – a légyipiszkot is rögvest lejátszotta. Vele is nagyon jó volt játszani, mellette éreztem igazán, hogy milyen isteni érzés törekeny nőként egy védelmező erős férfias erő támogatásával létezni a zenében. (Legalább zenélés során meg tudtam tapasztalni ezt az érzést. Alapból sosem voltam törekeny típus, természetem is inkább a vidáman és önfejlően haladó buldózeréhez hasonlított, nehéz volt mellettem egy férfinak a nő hősies védelmezője szerepet alakítani. Azért apám és mindkét férjem mellett bőségesen megéltem, hogy jól ki van ez találva. Lehet akármilyen erős egy nő, bizonyos helyzetekben olyan szükség van a férfienergiára, mint az éltető oxigénre. Példaképp rögtön említeném az egérkéekkel történő váratlan találkozásokat, vagy denevérrel vagy nagy, ismeretlen kutyával, rosszcarcú férfiemberrel, vagy racionális döntésre váró helyzet esetében, és még hosszasan tudnám sorolni...)

Imádtam apámmal játszani. Az otthoni kíséréseken túl nem is jutott, nem is juthatott eszembe, hogy mi valaha nyilvánosan is játszhatnánk együtt, annyira nem szerette Misi az ilyen jellegű családi együttműködések. Ezért is volt végtelenül meglepő, és egyben talán életem egyik legmegtisztelőbb eseménye, amikor egy aránylag jól sikerült, zenekarral játszott Brahms hegedűverseny után, másnap benyitott a szobámba (mint mindig, szigorúan kopogás után) és megkérdezte, hogy van-e kedvem vele egy szonátaestet játszani. Volt.

Ennek a kérdésnek a következménye az a kalózfelvétel, ami **az írásomban** hallható. Jelenlegi férjem vette fel a Zeneakadémia Kistermének hátsó sorából egy maroknyi szalagos magnóval. Pár éve találtam meg, hallgathatatlan volt, de

elvittem egy Emlékmentő nevű helyére, ahol a mostani állapotára feljavították. Pár nagy családi eseményen kívül nemigen örültem így semminek. Mit érdekelt engem pár hamis hang? Semmit. Ő remekül zongorázik, én meg az összes hibámmal felvállalom azt, amire harmincévesen képes voltam, mert számomra igazi csoda, hogy ennyi megmaradt hallhatóan is kettőnk csodálatos kapcsolatából. Teljes hangerő nem árt, és egy jó füles sem...

Az egy koncertből kettő lett Pesten, és kettő vidéken. Ezeknek a történetét fogom megírni a másik két tételhez.

L. van Beethoven: F-dúr „Tavaszi”- szonáta, op. 24., I. tétel (Allegro) (7:15)
(Előadja: Bächer Anna és Bächer Mihály (Archív családi felvétel))
https://www.youtube.com/watch?v=W3ZmK_peqmq

Második tétel

Mihály, Anna és Iván

Az előző írás végén említettem, hogy apám azután jött elő a közös koncert ötletével, amikor frissen voltam túl egy koncerten, ahol zenekarral játszottam a Brahms hegedűversenyt. A dologban az volt számomra embert próbáló, hogy akkor már mindannyian tudtuk, hogy anyámnak nem sok van hátra, mert kétoldali operálhatatlan tüdőrákja van. Akkoriban még az volt a divat, hogy

ezeket a diagnózisokat nem nagyon közölték a paciensekkel, így elvileg anyám sem tudta ezt. Volt, hogy megkérdezte tőlem, nincs-e neki daganata, de én szokásomtól eltérően simán hazudtam neki. Nem tudom mi a jó megoldás. A miénk nem az volt, ennyit tudok ma. Anyámat egyedül hagytuk az összes félelmével, szorongásával, mert mindenki mindenkire tekintettel akart lenni. Halála után persze kiderült, hogy olyan embernek mondta el a pontosan tudott baját, aki nem volt túl közel hozzá, akit nem kellett annyira kímélnie. Neki előttünk tartania kellett magát, hogy nekünk ne fájjon az ő mulandóságának még a gondolata sem, nekünk szintén tartani kellett magunkat, vidám mosollyal az arcukon mentünk be a kórházba, jártunk-keltünk otthon is, amikor kicsit otthon lehetett, és ő is mosollyal az arcán fogadott a legpokolibb fájdalmak között is. Akkor ez a mismásolás volt az általánosan elfogadott protokoll. Nyilván nagyon rossz volt ez, de azóta többször is volt szerencsém az új protokollhoz is, amikor kíméletlenül szembemondják a halálosnak tartott kor diagnózisát. Ültem én olyan nagy tudású professzor szobájában, akinek sikerült úgy megmondani a bajt, az eredeti családom utolsó tagjának, hogy két szememmel láthattam, ahogy a mondat végére minden reményét elveszítve, beletörődik abba, hogy meg kell halnia. Az sem volt jó... Nehéz jó megoldást találni. Azt hiszem ez is nagyon személyre szabott dolog. Akár maga az élet.

Mi akkoriban így tudtuk csinálni, éltünk ebben a fájó, nehéz társas-hazugságban. Mindenki igyekezte csinálni a dolgát, Misi gyakorolt és tanított, Iván írt, talán még tanított is akkoriban, én is tanítottam, és készültem a Brahms koncertre, ami mellé még egy Bach kettősversenyt is el kellett játszanom. Erika meg életében utoljára átrendezte az otthoni munkahelyét, rendet csinálva a dolgozó sarkát körülvevő polcain és az asztalán. Kimosta a tustollait, új pauszt feszített a rajzasztal tetejére, és új ragasztószalagot tett a vonalzói szélére azt hiszem azért, hogy ne csúszkáljon a pauszpapírokon, amin tervezte az épületeit. Majd – mindezeket már soha többé nem használva – néhány hónap múlva meghalt.

A Brahms hegedűverseny kiváltképpen alkalmas a nagy érzelmek, akár fájdalmak kifejezésére is, de érdekes módon olyan helyen küzdöttem vele a legjobban, ahol a legkevésbé számítottam erre. A lassú tétel vége felé van pár ütem, amibe, ha úgy igazán beleengedtem magam, olyan ponton érintett meg, hogy gyakorlatilag mindig elbögtem magam. Ez egy koncerten nem annyira vicces, az esetleges meghiúsulás nem az előadó dolga, hanem a közönségé. Sokat küzdöttem vele. Szerettem volna elválasztani a saját bajomat ezektől az ütemektől, de ezek az „Erika – ütemek” nem engedtek a szorításukból. El

lehetett volna játszani a „fejemből” is, de annyira összekapcsolódott a közülünk lassan távolodó anyámmal ez a pár ütem, hogy úgy éreztem, hogy tartozom neki annyival, hogy szívemből-lelkemből játsszam, de közben tartsam magam. Pont úgy, ahogy tettem ezt a való életben is.

A világon semmi kedvem nem volt a koncerthez, a gyakorláshoz sem, még Brahms is hidegen tudott hagyni, pedig ez a hegedűverseny amúgy a szívem csücske volt. Egyszerűen én akkor, huszonkilenc évesen a közeledő kaszással próbáltam barátságot kötni, aki anyámat készült elvinni, és nagyon minimális mértékben érdekeltek a földi, életteli, munkával kapcsolatos dolgok. Szívem szerint lemondtam volna a koncertet, de nem tudtam volna mit mondtam anyámnak, hogy miért is nem játszom...

Úgyhogy dolgoztam és tisztességgel abszolváltam ezt a feladatot. Azt hiszem Misi, aki sokszor hallotta a gyakorlásomat, hiszen egy lakásban éltünk, nagyjából érezte mi zajlik bennem. Könnyen lehet, hogy ez a koncert volt az, ami miatt alkalmasnak tartott a közös koncertre. De az is lehet, úgy gondolta mindkettőnknek jót tesz, ha valami olyannal foglalkozunk, ami legalább órákra eltereli a figyelmet a bajokról.

Az első közös koncertünk 1989. április 24-én volt, a Zeneakadémia Kistermében. Az előtte lévő időszakban nagyon sok minden történt, anyámnak többféle áttétele volt, amit megműtöttek, és adatott még pár hónap aránylag emberhez méltó élet is. Így az első koncertünkön Erika is jelen volt, ami el nem ítélnélhető módon biztos sokat jelentett neki, ahogy nekem és Misinek is, de persze beszélni – mint általában az érzelmeinkről – erről sem beszéltünk.

Misi, amikor kicsik voltunk még nagyon sokat utazott és koncertezett, gyermekszemmel nézve, igen keveset volt érdemben otthon. Reggel sokáig aludt, ébredés utáni kávéját iszogatva mindig elolvasta a négy napilapot, aztán megfürdött, felöltözött és nekiült gyakorolni. Délután vagy tanított, vagy szundikált egy keveset, aztán ha nem tanított, akkor délután folytatta a gyakorlást. Este sokszor hallottam, hogy a Fészekbe ment, amiről sokáig azt gondoltam, hogy tényleg valami nagy fészek, és nem egészen értettem mit keres az én apám egy ilyesmi alkalmatosságban. Később megtudtam, hogy ez egy Művészközpont, ahol barátaival, kollégáival találkozott gyakorta. Szeretett bridzselni, alapvetően emiatt járt oda. Hetente párszor biztos volt kicsi, vagy nagyobb vendégség is nálunk, ilyenkor ő főzött, de erről sincsenek az első 12-13

évből emlékeim, mert nálunk a gyerekek hét óra után garantáltan elfekvő készletet alkottak.

Váltás a kapcsolatunkban azután volt, hogy Wekerléről 1972-ben beköltöztünk az Ajtósi Dürer sorra, innentől nem volt bridzs és Fészek, esténként otthon volt ő is. Persze néha elmentek koncertre, vagy vendégségbe anyámmal, de alapvetően nálunk voltak egyre nagyobb és gyakoribb vendégségek.

Apám napi rutinja nem sokat változott, kétszeri gyakorlás, vagy egyszeri gyakorlás és délután tanítás. Ezenkívül rendszeres elfoglaltsága volt a vásárlás és főzés is.

Ebben az időszakban általában akkor értem haza a suliból, amikor ő a délutáni alvásból ébredt. Ilyenkor bekucorodtam mellé és beszélgettünk. Meghallgatta mi volt a suliban, milyen örömeim és milyen konfliktusaim voltak. Nem talált semmit sem apróságnak, jelentéktelen dolognak, amiről meséltem mindent komolyan vett, és igazán figyelt rám. Volt, hogy órákat beszélgettünk, volt, hogy kevesebbet. Ez az időszak nem volt hosszú, kb. két-két és fél évig tartott. Aztán apámat egy szívemnek igen kedves fiú váltotta le, onnantól vele beszélgettem délutánonként. Mégis ezek az iskola utáni beszélgetések alapozták meg a későbbi kapcsolatunkat, aminek legfontosabb eleme mindig az volt, hogy nagyon szerettünk és nagyon tudtunk is egymással beszélgetni.

Nagy tévedés azt gondolni, hogy beszélgetni a világ legtermészetesebb dolga. Nem az. Illetve az, de annyiféle szintje van a beszélgetésnek, hogy én, ma már közel hatvanévesen azt mondom, jól és jót beszélgetni az egyik legcsodálatosabb dolog és egyben elég nagy művészet is. Az igazán sokat adó beszélgetés alapja az egyforma intenzitású másokra figyelés és az, hogy egyformán érdekelje a két felet a beszélgetőtárs személye. Nagyon fontos, hogy még ha lehetne is, ne legyen érzékelhető alá-fölé rendelt viszony, és természetes, hogy nem lehet semmilyen félelem sem a kapcsolatban. Őszintétlenül beszélgetni csak fecsegés. Beszélgetni szerintem csak kettesben lehet, több résztvevővel csak társalgásról lehet szó. A jó beszélgetésnél két ember lelke egy idő után egymásra hangolódva automatikusan kitárul, és valamilyen csodás módon a két ember átjárását biztosít „magába” a másiknak. Engedi látni és érezni magát, miközben látja és érzi a másikat. Mi ezt Misivel nagyon magas fokon tudtuk üzni.

Ahogy már említettem, a gyerekkori délutáni beszélgetéseinkkel megalapoztuk a későbbi, felnőttkori beszélgetéseinket. Pedig amikor felnőttem, már nem sokat

beszélgettünk. Valószínűleg azért, mert addigra szinte már mindent megbeszélünk egymással. Egy idő után szavak nélkül, pillantásokból is tökéletesen értettük egymást, sosem voltak félreértések köztünk. Fiatalon mentem férjhez, fiatalon szültem első gyermekemet, közben jártam tovább a Zeneakadémiára, így a lehetőségünk is egyre kevesebb lett kiadós diskurzusokra. Pár évig külön laktam, de válásom után újra hazaköltöztem. Ebben az időszakban voltak megint olyan esték, amikor néha késő éjjel a konyhát a nappalítól elválasztó pult két oldalán ülve, újra éjszakákba nyúlva hatalmasokat beszélgettünk. Ilyenkor elindultunk valahonnan, és minden gondolattal egyre mélyebbre és mélyebbre mentünk, (vagy magasabbra...) érdekes, szép és fontos dolgokat tudunk egymás segítségével megfogalmazni. Olyan képzeletbeli létrához hasonlított ez az egész, mintha gondolataink lettek volna a másik gondolatához a következő létrafok, amin a másik tovább tud menni. Nehéz ezt megfogalmazni, de nagyon különleges adomány volt ez az életemben. Volt és van még pár ember, akivel hasonló módon tudtam, tudok beszélgetni, de különleges lehetőség, ha az ember az apjával is megélheti ezt.

Misi nem nagyon játszott velünk gyerekként, nem mesélt, úgy általában nem nagyon szórakoztatott minket. Csodálatos gyerekkorunkat a wekerlei házunk kertjében töltöttük a szomszéd gyerekekkel. Ehhez szüleink szolgáltaták számunkra a kertet, amiben csak fű volt, nyugodtan rohangálhatott a környék összes gyereke, ott nem volt mit letaposni, féltetni, az teljes egészében a miénk volt. Kert előtt tanulás, gyakorlás, kert után már csak fürdés, alvás volt, sok feladatot nem adtunk a szüleinknek.

Felnőttként még egy közös szenvedélyünk volt apámmal a családi kártyapartikon kívül, a betűzés. Ez a mai Scrabble fapados elődje volt. Nem volt tábla, csak egy nagy doboz kartonból készült apró betű, amikből szavakat kellett alkotni. Pontszerzésre ment ez is. Volt, hogy többen játszottuk, de általában hárman, egy nagyon közeli családi jó baráttal, Enikővel. De talán legtöbben ketten betűztünk, szerettünk együtt játszani, mert ebben a játékban megint nagyon jól érvényesült az egy srófra járó agyberendezésünk. Méltó ellenfelei voltunk egymásnak, ami igazán kedvez a jó játéknak. Azért játék közben tudtunk néha üvöltözni is egymással, aki játszott már ilyesmit, pontosan tudja, hogy parázs viták tudnak kialakulni, hogy melyik szó elfogadható és melyik nem. Mi is öltre mentünk néha... Rengeteget játszottunk, hajnalokig gubbasztottunk betűink fölött. Misi nagyon spíler volt ebben, mert bár majdnem

egyformán játszottunk, azért azt mondanám, hogy ő volt a jobb, mert nekem sokkal jobban kellett figyelnem ezért az egyenlőségért, mint neki.

Amikor tanulmányaim során Misi kísért a darabjaimat, soha nem beszélt. Nem mondott semmit, nem tanított, és nem azért, mert minden tökéletes volt. Egyszerűen a zenében szinte rögtön megjelent köztünk az a fajta közös nyelv, amit a beszélgetéseink során kigyakoroltunk. Én figyeltem rá, ő rám, és zenélés közben automatikusan egymásra hangolódtunk, ami nagyjából elégnek bizonyult a közös muzsikáláshoz.

Mivel más a kísérés és más a szonátázás, mondhatnám, hogy kíváncsi voltam milyen lesz a közös koncertre való készülés, de őszintén szólva, tudtam, hogy egyszerűen csodás lesz. És az is volt. Naponta próbáltunk a koncert előtti hetekben, és ugyanúgy egy szót sem szóltunk egymáshoz, mint akkor, amikor csak kísért. Néha mondott egy ütemszámot, ahonnan újra játszottunk egy-egy részt és egyébként meg szavak nélkül, a zene nyelvén beszélgettünk.

Pontosan tudtam, hogy ahol én állok a zongora mellett, Misi életében egyetlen hegedűs állt, Kovács Dénes, akivel akkor már rég nem játszottak együtt, és aki hat éven át tanárom volt a Zeneakadémián. Nem volt könnyű ezen a helyen még állni sem, nemhogy hegedülni. Pedig apám soha nem beszélt erről sem, nem hasonlított semmit össze vele, nem mondta, hogy Dénes így játszotta, vagy úgy, így egy idő után majdnem el is tudtam felejtkezni erről. Egyszer el is mentünk hozzá és a nagytermi művész szobában eljátszottuk neki az egész műsort. Sokat foglalkozott velünk. Egyszer meg Kurtág hallgatott meg és tanított minket. Mindkét alkalom emlékezetesen megtisztelő és felemelő volt számomra. Misi úgy gondolta, az ilyen előjátékok jót tesznek a lámpaláz ellen, ő rendszeresen eljátszotta szólókoncertjeinek műsorát is növendékeinek, kollégáinak.

Azért az első koncerten rendesen remegett a vonóm az első szonáta elején, de a végelszámolás után azt mondhatom, hogy soha nem éreztem magam olyan jól a pódiumon, mint ezen a pár koncerten, amin együtt játszottunk. Pontosán olyan biztonságban éreztem magam kamarapartnerként is, mint bármikor az életben. Mindig teljes szabadságot élveztem mellette, nem féltett, illetve rettentő ügyesen leplezte, nem segített kérdés nélkül, de amikor baj volt azonnal mellettem termett. Mindez megjelent a szonátázásban is.

Az első koncert műsora három Beethoven szonáta volt, elsőnek a Tavaszit játszottuk, aztán a kis G-dúr szonátát és a második félidőben a Kreutzert. Mindhárom szonátát nagyon szerettem játszani vele, de talán a kedvenc tételem

a Tavaszi második tétele volt, amit ma fogok megosztani az írás végén. Ez a tétel képezi le nekem a legjobban kettőnk egymáshoz való viszonyát, ebben lehetett ténylegesen úgy beszélgetni, ahogy mi egyébként is szerettünk... Ez egy élő felvétel, a tételt végig hallgatva ezt le sem lehetne tagadni.

L. van Beethoven: F-dúr „Tavaszi”- szonáta, op. 24., II. tétel (Adagio molto espressivo)
(5:46)

(Előadja: Bächer Anna és Bächer Mihály) (Archív családi felvétel)

<https://www.youtube.com/watch?v=JSwAUb2m670>

Harmadik és negyedik tétel

Az első szonátaestünk apámmal 1989. április 24-én volt. Érdekes, hogy amennyire jól emlékszem az otthoni próbaidőszakra és az általános körülményeinkre, maga a koncert kevésbé élesen maradt meg bennem. Nyilván köszönhető ez az óriási lámpaláznak, ami minden fellépésem előtt rendszeren megkínzott. Ez is csak egy szakma, amit sokat kell gyakorolni. Nemcsak magán a hangszeren kell sokat gyakorolni, hanem a pódiumot is szokni kell, lehetőleg kicsi gyermekkortól.

Tizenkét éves koromig nem is volt a fellépésekkel semmi gondom, a későbbiekben alakult ki az a mérhetetlen rettegés, ami eltöltött koncertek előtt.

Egész nap szorongtam, de a legrosszabb időszak a közvetlen pódiumra lépés előtti fél óra - óra volt. Aztán a pódiumon a „már minden mindegy állapot” kihozta belőlem a küzdés életösztönét, és mint egy hazardjátékos, mindent feltéve egy lapra, általában megálltam a helyem. Tipikusan az a növendék voltam, aki a pódiumon jobban teljesít, mint addig bármikor.

Az egy másik, nagyon hosszú mese témája lehetne, és vagy lesz, vagy nem, hogy miért találtam én viszonylag nehezen igazi örömet ebben a gyönyörű hivatásban. Egy biztos, a középiskolai időszakban bajaimat tetézte, hogy amikor lemásztam a növendékhangversenyek után a pódiumról, mindig borzalmas gyomorgörcsöt kaptam, ami azért különös, mert soha életemben ezen alkalmakon kívül nem fáj a gyomrom, se kicsit, sem nagyon. Ez az elég piszok fájdalom jó egy óráig tartott, szóval még az a felszabadult érzés sem volt meg, ami egy koncert után akár meglehetett volna.

Ez a fájdalmas rész a főiskolára nem jött velem, maradt a koncert napi pánik, és a kilépés előtti rettegés. Erről sem beszéltünk apámmal. Neki is megvolt a maga baja ebben a témában, pedig rutinos művész volt, de minden hang, amit a közönségnek szívéből-lelkéből átadott, sokba volt neki...

Voltak emlékezetes alkalmak. Például amikor elindultam a főiskolai Nagydíj versenyen, de amikor beneveztem még nem tudtam, hogy mire odajutok, hatodik hónapban leszek Zsuzsikámmal, akinek persze akkor még nem lehetett tudni a nemét. Két férfival mentem a tett helyszínére. Ez a verseny is a Zeneakadémia Kistermében volt. Egyik oldalról a leendő gyermek apja noszogatót, a másikon meg az apám. Minden módon megpróbálkoztam kibújni ez alól a megmérettetés alól. Egy – nekem akkor piszok nehéznek tűnő – balkezes Hubay etűddel kellett indítani, és úgy éreztem meg fogok szülni két futam között. De a két zongorista nem engedte, hogy meglógjak, szabályosan kilöktek a pódiumra. Ekkor tudtam meg, hogy van hasonlóság a hegedülés és a lovaglás között, Misi és az ex férjem is azt mondta, hogy ha most megfutamodok, soha nem fogok kimenni többé színpadra. (A versenyből kiestem, de azt mondták, hogy az etűdöm szinte a legjobb volt, ami az akkori indulók névsorát ismerve, nem is volt olyan rossz eredmény.)

Növendék koromban a lámpaláz ellen mindig volt egy gondolatsorom, ami segített. Végig vettem azokat az embereket, akikről biztosan tudtam, hogy nagyon szeretnek. Azt lehet gondolni, hogy felsorolni is tereh egy ilyen listát, de azért ez nem így van. Mert csak azokat vettem végig, akik nemcsak szeretnek,

hanem minden elvárás nélkül szeretnek. Így persze rögtön lerövidült a személyek száma. Ez a gondolatsor nagyon meg tudott nyugtatni. Hát mit izgatom én magam egy koncert miatt, amikor a legfontosabb dolgok nem változhatnak, akárhogy is sikerül a koncert. Nem volt ám olyan nagyon sok ember, akire ilyenkor stabilan gondolni tudtam. Első helyen apám volt mindig, ha egy árva hang nem lett volna a helyén egy koncerten, ő egész biztosan ugyanúgy szeretett volna, mint egész életemben tette. A közös koncerteken nagyon nagy könnyebbség volt, hogy nem is kellett semmire gondolni, mert ott volt végig mellettem ez szavak nélküli támogató jelenlét.

Nagy szerencsémre a két férjem esetében is mindig biztosra mehettem. Anyám más alkat volt, benne, ha nem is mondta ki, mindig volt egy határozott vélemény, amit annak kimondása nélkül is éreztem, és ugyanez volt igaz a testvéremre is.

Az első 89-es koncert után, anyám betegségében felgyorsultak a folyamatok, és egy kórházba járás, sok szenvedéssel teli, hosszú nyár után, anyám szeptember elején meghalt.

Már nem tudom mennyire volt Misi részéről előre megfontolt dolog az újabb koncert, koncertek szervezése, de tény, hogy 1990 április kilencedikén volt a második koncertünk a Kisteremben, három másik Beethoven szonátával. Ezzel a műsorral voltunk néhány helyen vidéken is, valahol még egy rövid tévéfelvétel is készült rólunk. (Mit nem adnék, ha azt elő lehetne valahonnét varázsolni...)

Azt hiszem nagyon jól tettünk magunkkal ezekkel a koncertekkel. Anyám távozása nem akármekkora nehézség volt, amiről verbálisan ugyan nem sok szó esett köztünk, de pontosan tudtam, hogy negyven év házasság után nem egyszerű egyedül maradni, ahogy harmincévesen sem volt könnyű anyátlanná válni. Jól jött, hogy újra naponta próbáltunk, és a vidékre való utazásokat is szerettük. Mindig ő vezetett, odafelé a síri csend volt útitársunk, visszafelé már nagyokat beszélgettünk, jó szokásunkhoz híven. Érzéseinket, szomorúságainkat meg elpanaszoltuk egymásnak Beethoven hangjaival.

Ebben az időben már tanítottam, és a növendékeimnek minden félévben rendeztem egy monstre koncertet, ahol együtt játszottak a zeneiskolás, konzis és a főiskolás növendékeim. Nagyon klassz koncertek voltak ezek, boldogság, amikor egy tanár láthatja, ahogy az évek során szép tempóban fejlődnek a növendékei. Ezek a koncertek videón is megvannak, néha bele-belehallgatok

egyikbe-másikba és megnyugszom, hogy nem teljesen feleslegesen töltöttem az életemből harminc évet tanárként.

Nagyon szerettem a növendékeimet, imádtam tanítani és rengeteg örömöm volt a fejlődésükben, emberi és szakmai téren egyaránt. Különösen szép szakasz volt, amikor apám is eljött meghallgatni ezeket a brutális hosszúságú koncerteket. Utána beültünk valamelyik vendéglátó ipari egységbe és egyenként mindenkiről elmondta a véleményét. Pontosan emlékezett az előző félévi produkciójukra, persze szinte hibátlanul levette mindegyik gyerek személyiségét, és azt is elmondta, ki, miben, mekkorát fejlődött az előző koncerthez képest. Ahogy másban sem, a tanári munkámban sem kritizált, éppen ezért tárgyyszerű, egyértelműen segítészándékokkal megfogalmazott véleményét, könnyen és hálás szívvel lehetett elfogadni.

A családban, ebben az időben mindenki tanított. A tanítás állandó téma volt otthon, mindannyiunk életébe óriási szerepet töltött be ez a hivatás. Nem beszélve arról, hogy növendékeink gyakori vendégek is voltak nálunk. Mindenki jöhetett és jött is hozzánk. A négy alap-családtag társasága szépen összeolvadt, a különböző korú, érdeklődésű emberek kitűnően megvoltak egymással. Hol együtt, hol külön-külön. A legkülönfélébb emberek ültek le az asztalhoz, és érezték jól magukat egymással. Abban nőtem fel, hogy mindenkivel szót lehet érteni. Nincs olyan különbözőség két ember között, ami megakadályozhatta ezt. Azokkal is emlékezetes szép estéket töltöttünk, akik teljesen más politikai elveket vallottak, vagy bármi másban mások voltak, mint mi. Az egy asztalhoz leülés képessége bárkivel - belénk ivódott. Voltak persze parázs viták, ordítózások, de ezek csak néha indulatosabb véleménycserék voltak, és az esték – sokszor hajnaltájt - mindig barátságosan értek véget. A közös nevező az volt, hogy a hozzánk járó emberek, vagy valamelyikünket szerették, vagy mind a négyünket. Ez jó alapnak bizonyult szinte minden esetben. Egy -két ritka kivétel volt, amikor valaki nem tudta megszeretni ezt a családot. Utólag azt mondom, nagy kár volt, időt és energiát, szeretetet pazarolni erre a pár emberre.

Szerencsés dolog olyan gyereknek lenni, aki az első perctől az utolsó utáncig, mindig boldog attól, hogy azok a szülei, akiket a sors mellé rendelt. Vagy akit kiválasztott magának még Odafentről. Én a lehető legjobbakat választottam, szerencsés emberként éltem, és élem az életem. Örültem, hogy tehetségesek, hogy elfoglaltak, hogy mind a ketten szenvedélyesen szeretik a hivatásukat. Büszke voltam rájuk, hogy bátor emberek, egyenesek, tisztességesek, hogy az elveikért kiálltak, és mégis mindezek mellett – amikor kellett, amikor fontos volt

– a család lehetett az életükben az első helyen. Nemcsak mi gyerekek, hanem a szüleik, nagyszüleik, rokonaik. És az is meg fog érni pár hosszú és szép mesét, ahogy barátaikkal való kapcsolatukat ápták.

Arra, hogy milyen nagyon szerencsés vagyok, nem a halálukkal járó hiány ébresztett rá, ezzel már egész fiatalon is tökéletesen tisztában voltam. (Például tizenhat évesen ezt írtam a naplómbe: „Megpróbálom a srácaimat úgy nevelni, ahogy engem neveltek; mert bár »el vagyok kaptva« és nem szeretek mosogatni, azért sok minden könnyebb ilyen családban, mint máshol.”)

A Tavaszi szonáta kapcsán elsősorban apámról írtam, szinte hallom is, hogy sokan úgy gondolják, milyen nehéz lehetett anyámnak látni a mi igen szoros kapcsolatunkat. De nem volt az. Ezért csodás, amikor két ember igazán szereti egymást. Anyám szinte mindenkinél jobban tudta milyen varázslatos ember az apám, így tökéletesen értette, hogy mi az, ami ezer szalon köt hozzá. Mindkettőnk nagyon jól ismert, pontosan látta mik azok, amikben Misivel tudok kapcsolódni és azt is tudta, mi minden az, amiben vele.

Apám bölcs volt, anyám okos. Apám szinte mindent tudott és főleg érzett, amit az emberi lélekről és a zenéről tudni lehet. Hibátlan stílus és formaérzéke volt, nemcsak a zenében, remekül írt is, ha kellett, mint többen már ebben a családban.

Anyám meg egyszerűen minden mást tudott. Nem lehetett tőle olyasmit kérdezni, amire ne tudta volna a választ. Építész volt, de nem korlátozódott a tudása a reál tantárgyak irányában. Történelem, irodalom, művészet és gyakorlatilag bármi más – neki mindegy volt, mert mindenben teljesen otthon volt.

Anyám mellett örökké butának érezhettem volna magam, de mivel ők nem tartottak butának, annak ellenére sem, hogy nem érdekelt túlzottan az iskolai tananyag, és nem is voltam jó tanuló, ezért nekem sem fájt soha anyám okossága, egyszerűen felnéztem rá, és büszke voltam, hogy ő az anyám. Nagy hálával tartozom nekik, hogy elfogadták, hogy engem sosem az érdekelt, ami egy könyvben, mint tény elolvasható, ami már tudott, hanem igen fiatalon is az új gondolatok, új tapasztalások és azok elemzése vonzott. Hihetetlenül bíztak bennem.

Apámra sok mindent lehetett mondani, de azt semmiképpen sem, hogy vicces pali volt... Alapvetően drámai alkatú, komoly emberként élte le az életét, jó

mélyre elásott, csak nagy ritkán megvillanó fanyar humorral. Anyám meg szenzációs humorú ember volt, otthon igazi bohóc, bennem meg ez két fél állt össze egésszé. Misivel a mély, analizáló, nagy beszélgetés volt a legerősebb kapocs, anyámmal meg eszméletlen nagy nevetések, hülyéskedések. Vele ebben járt egy srófra az agyunk, a lüke szóvicceken verhetetlenek voltunk, meg úgy általában mindig mindent képesek voltunk a humor oldaláról felfogni.

Apám igazi férfi és nem melleleg elfoglalt művészember volt, a háztartásban mégis sokáig ő vitte a prímet. Ő vásárolt legtöbbször, kamaszkorunktól kezdve ő is főzött, mosogatott, mosott, teregetett, mert nálunk ez volt a rendszer, mindenki magát látta el, és bedolgozott a közösbe.

Egy idő után a háztartást és a vendégségeket már hárman csináltuk, Iván, én és Misi, aztán mostani férjem is beszállt. Mindenki szívesen és nagyszerűen főzött, kivéve anyámat. Viszont az élet gyakorlati részét tekintve, mégis abszolút anyám volt a család motorja. Minden nagy lépést ő álmodott meg, és legtöbbször ketten hajtottuk végre. Ha új lakást kellett nézni, ketten mentünk, és bizony néztük is a lakásokat hetekig. Gyakorlatilag ő választott, és apám elfogadta a döntéseit, ahogy mi is. Ő vezette le a felújításokat, én meg kísértem mindig egyik helyről a másikra, ha kellett, ültem vele a festékes, trutyis romokon, tartottuk egymásban a lelket, majd amikor már ott járt a folyamat, akkor festettem vele az ajtókat, ablakokat. Iván általában akkor csatlakozott hozzánk, amikor már az építő jellegű tettegességekre került a sor, amikor már lehetett fűrni, faragni, polcot készteni, ezekben már ő segített anyámnak. Apám ezekben a szituációkban csak a készre költözött vissza a családi otthonba, az éppen aktuális átmeneti szállásunkon átgyakorolta ezeket a kellemetlen időszakokat, és főzte a vacsorát minden nap, a hazatérő dolgozó népnek.

Jó csapat voltunk. Legtöbbször hozva a jó csapat alapvetőségét. Képesek voltunk egymás nagyon különböző és nagyon erős, viszont cseppet sem hibátlan személyiségét nem csak egyszerűen elfogadni, hanem még szeretni és tisztelni is.

1990. április kilencedikén volt a második koncertünk. Szintén a Zeneakadémia Kisteremben. Ez volt apám utolsó koncertje, és egyben az én utolsó fellépésem is. Neki egy alapvetően sikeres pályának a vége volt ez a szonátaest, én meg elmondhatom, hogy mindenképpen a csúcson hagytam abba. Egy dolog teljesen biztos, ez az időszak mindkettőnk életében – minden nehézség ellenére – csodás volt, és azt hiszem, most is, amikor az én füleimen keresztül hallja ezeket a

megmentett felvételeket, neki is legördül egy-egy könnycsepp az arcán. Ha divat lett volna köztünk, most azt mondanám neki, mindent köszönök, drága édesapám. Ehelyett csak úgy zárom ezt a több tételes írást, ahogy zárnám, ha itt ülne mellettem és belelátna a masinámba. A világon mindent teljes szívemből köszönök neked, drága Misikém!

<https://www.youtube.com/watch?v=F79vyEju9NI> (8:00)

L. van Beethoven: F-dúr „Tavaszi”- szonáta, op. 24., III. (Scherzo. Allegro molto) és IV. tétel
(Rondo. Allegro ma non troppo)
(Előadja: Bächer Anna és Bächer Mihály) (Archív családi felvétel)

*Hegedűművész-tanár ([Bächer Anna](#))